

در آستان اهل بیت علیهم السلام

تلاش اهل بیت علیهم السلام در پاسداری از سنت شریف

نویسنده:

سید علی حسن مطر هاشمی

مترجم:

سید محسن سیدی

مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام

سرشناسه	مطر، سیدعلی حسن، ۱۹۳۳ - م. Matar, Ali Hasan
عنوان قراردادی	فی رجاہ اہل البیت (علیہم السلام): جهود اہل البیت (ع) فی الحفاظ علی السنۃ النبویہ فارسی
عنوان و نام پدیدآور	در آستان اہل بیت علیہم السلام: تلاش اہل بیت علیہم السلام در پاسداری از سنت شریف / نویسنده سیدعلی حسن مطر هاشمی؛ مترجم سیدمحسن سیدی؛ ویراستار محمدرضا غفوری؛ تهیه کننده اداره ترجمہ، معاونت علمی و فرهنگی مجمع جهانی اہلبیت علیہ السلام
مشخصات نشر	قم: مجمع جهانی اہلبیت (ع)، مرکز چاپ و نشر، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاہری	۱-۲ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	978-964-5688-05-7
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتابنامه: ص [۹۹] - ۱۰۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	تلاش اہل بیت علیہم السلام در پاسداری از سنت شریف
موضوع	خاندان نبوت -- احادیث
موضوع	Muhammad, Prophet, d. 632 -- Family in hedith
شناسه افزوده	سیدی، سیدمحسن، ۱۳۳۶ - مترجم
شناسه افزوده	مجمع جهانی اہل بیت (ع) اداره ترجمہ
شناسه افزوده	Ahl al-Bayt World Assembly. Translation Unit
ردہ بندی کنگرہ	BP۲۵
ردہ بندی دیوبی	۲۹۷/۹۳۱
شماره کتابشناسی ملی	۹۵۶۸۱۶۱

در آستان اہل بیت علیہم السلام تلاش اہل بیت علیہم السلام در پاسداری از سنت شریف

نویسنده: سیدعلی حسن مطر هاشمی

ترجمہ: سید محسن سیدی

تهیہ کنندہ: معاونت فرهنگی، اداره ترجمہ

ویراستاری: محمدرضا غفوری

کنترل نہایی: احمد ناظم

صفحه آرائی: علی گلزار

غلط گیری: آمنہ بجاج

ناشر: مجمع جهانی اہل بیت علیہم السلام

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳

چاپخانه: چاپ دیجیتالی

شمارگان: ۵۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۸۸-۰۵-۷

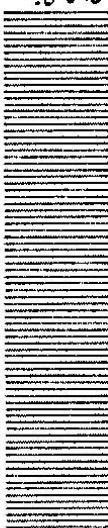
www.ahl-ul-bayt.org - info@ahl-ul-bayt.org

قم، بلوار جمهوری اسلامی، نبش کوچه ۶، تلفن: ۳۲۱۳۱۲۲۱ - ۲۵

تهران، بلوار کشاورز، مقابل پارک لاله، شماره ۲۲۸، تلفن: ۸۸۹۷۰۱۷۱ - ۲۱

مجمع اہل بیت

قال الله عز وجل:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

«خدا فقط می خواهد پلیدی را از شما اهل بیت ببرد و شما را کاملاً پاک سازد.»

(احزاب، ۳۳)

تعداد بسیار زیادی از احادیث شریف نبوی در منابع شیعه و سنی بر این امر دلالت دارند که این آیه مبارکه، در خصوص پنج تن آل عبا است و واژه «اهل بیت» به ایشان اختصاص دارد. اینان محمد ﷺ، علی، فاطمه، حسن و حسین  هستند. برای مطالعه برخی از آن احادیث به این

منابع رجوع کنید:

مسند احمد (۲۴۱ق)، ج ۱، ص ۳۳۱ و ج ۴، ص ۱۰۷ و ج ۶، ص ۲۹۲ و ۳۰۴؛
صحیح مسلم (۲۶۱ق)، ج ۷، ص ۱۳۰؛ سنن ترمذی (۲۷۹ق)، ج ۵، ص ۳۶۱ و...؛
السنن الکبریٰ نسافی (۳۰۴ق)، ج ۵، ص ۱۰۸ و ۱۱۳؛ الذریعة الطاهرة النبویة
دولابی (۳۱۰ق)، ص ۱۰۸؛ المستدرک علی الصحیحین حاکم نيسابوری
(۴۰۵ق)، ج ۲، ص ۴۱۶ و ج ۳، ص ۱۲۳ و ۱۴۶ و ۱۴۷؛ البرهان زرکشی
(۷۹۴ق)، ص ۱۹۷؛ فتح الباری (شرح صحیح البخاری) ابن حجر عسقلانی
(۸۵۲ق)، ج ۷، ص ۱۰۴؛ اصول الکافی کلینی (۳۲۸ق)، ج ۱، ص ۲۸۷؛ الإمامة و
التبصرة ابن بابویه (۳۲۹ق)، ص ۴۷؛ دعائم الاسلام مغربی (۳۶۳ق)، ص ۳۵ و ۳۷؛
الخصال صدوق (۳۸۱ق)، ص ۴۰۳ و ۵۵۰ و الأمالی طوسی (۴۶۰ق)، ج ۴۳۸ و
۴۸۲ و ۷۸۳؛ جامع البیان طبری (۳۱۰ق)؛ احکام القرآن جصاص (۳۷۰ق)؛
أسباب النزول واحدی (۴۶۸ق)؛ زاد المسیر ابن جوزی (۵۹۷ق)؛ الجامع لأحكام
القرآن قرطبی (۶۷۱ق)؛ تفسیر ابن کثیر (۷۷۴ق)؛ تفسیر ثعالبی (۸۲۵ق)؛ الدر
المنثور سیوطی (۹۱۱ق)؛ فتح القدیر شوکانی (۱۲۵۰ق)؛ تفسیر عیاشی
(۳۲۰ق)؛ تفسیر قمی (۳۲۹ق)؛ تفسیر فرات کوفی (۳۵۲ق) (ذیل آیه اولوا
الأمر) و مجمع البیان طبرسی (۵۶۰ق).

فهرست

سخن مؤلف	۹
مقدمه	۱۳
محورهای تلاش اهل بیت علیهم السلام برای حفظ سنت	۱۷
منابع	۹۷

سخن مؤلف

الحمد لله رب العالمین، و صلی الله علی عبادہ الذین اصطفی، محمد و آل
بیتہ الطاهرین، و لعنة الله علی اعدائهم الی يوم الدين.

در این نوشتار کوتاه در پی آنیم که از تلاش پیگیر اهل بیت علیهم السلام برای
حفظ سنت والای نبوی و جلوگیری از بازیچه قرار گرفتن آن بگوییم؛ و نیز
از کوشش مداومی که صرف شد تا سنت نبوی سالم و کامل به دست ما
برسد؛ بدون آنکه دست دروغ و جعل یا اشتباهات راویان بتواند صفحه
صاف و خالص آن را تیره و تار کند.

این نوشته دارای یک مقدمه و چهار محور است.

در مقدمه به جایگاه سنت در مقام تشریع می پردازیم و خواهیم گفت که
سنت، دومین منبع تبیین احکام شرعی است که در کنار قرآن کریم قرار
می گیرد، به گونه ای که نمی توانیم با وجود یکی، از دیگری بی نیاز شویم.
بنابراین، حفظ کیان دین به سنت وابسته است و به همین خاطر، توجه
به سنت و تلاش پیگیر برای محافظت از آن، امری مهم و ضروری
می نماید.

سپس، به بیان فعالیت و تلاش اهل بیت علیهم السلام در محورهای چهارگانه
به منظور تحقق یافتن هدف مذکور می پردازیم که خلاصه آن را در اینجا
بیان می کنیم.

محور اول: برانگیختن اصحاب و پیروان به فراگرفتن حدیث و نقل و تدوین آن.

محور دوم: اقدام عملی اهل بیت علیهم السلام برای تدوین حدیث که کتاب علی علیه السلام یکی از آنهاست. این کتاب با املای رسول خدا صلی الله علیه و خط امیرالمؤمنین علیه السلام نوشته شده است. به دنبال آن، کتابهای حدیثی دیگری توسط سایر ائمه معصومین علیهم السلام تدوین یافت که در نهایت به کتاب امام عسکری علیه السلام ختم شد.

محور سوم: نظارت و اشراف اهل بیت علیهم السلام بر نهضت حدیثی (روایت و تدوین آن) از راههای ذیل:

۱. انتخاب افراد مشخص از مخلصین اصحاب و توثیق آنان به عنوان واسطه و امین حضرات در نقل احادیث و معرفی آنها به پیروان و شیعیان شان. اسامی این افراد و تصریح ائمه علیهم السلام درباره آنان را ذکر خواهیم کرد.

۲. برحذر داشتن افراد توسط پیامبر صلی الله علیه و ائمه علیهم السلام از دروغ بستن به ایشان و تسامح در نقل احادیث صادره از آنها و نیز رسوا کردن افراد کذاب و جعل کننده حدیث و اظهار براءت از آنان. به اسامی برخی از این افراد و عباراتی که از ائمه علیهم السلام درباره آنها صادر شده است، اشاره خواهیم کرد.

۳. عرضه کردن کتابهای حدیثی به ائمه علیهم السلام و همچنین پیگیری ایشان نسبت به احادیث تدوین یافته و سپس حکم کردن به صحت و وجوب عمل به آنها یا بطلان و عدم اعتبار آنها.

۴. ارشاد و راهنمایی اهل بیت علیهم السلام در موضوع فراگرفتن حدیث و ضوابط روایت کردن آن.

۵. آگاهی و هشدار ائمه علیهم السلام نسبت به اشتباهات برخی راویان.

محور چهارم: بیان ضوابطی که سبب یقین پیدا کردن به صدور یا عدم صدور حدیث از معصومین علیهم السلام می شود. همچنین ذکر ضوابطی که باعث می شود انسان بفهمد حدیثی که از معصوم علیه السلام صادر شده، با اراده جدی بوده است یا از روی تقیه.

در پایان از خداوند، که انجام این پژوهش را برایم میسر ساخت، می خواهم که آن را اثری سودمند برای دیگران و عملی خالص برای رضای خود قرار دهد.

و الحمد لله رب العالمین

سید علی حسن مطر هاشمی

مقدمه

توجه پیگیرانه به سنت والای نبوی و تلاش برای حفظ آن از دستکاری و نابودی، امری ضروری است. این ضرورت، مقتضای جایگاه سنت به عنوان دومین منبع احکام شرعی و آموزه‌های اسلامی در کنار قرآن کریم است. افزون بر آنکه سنت، نقشی کلیدی در تبیین آیات قرآن از طریق رمزگشایی داده‌های سربسته‌ی آن و نیز تخصیص عمومات و تقیید مطلقات قرآنی دارد.

از این رو، سنت شریف در کنار قرآن کریم، دو منبع بنیادین آموزه‌های اسلامی‌اند که با وجود یکی، از دیگری بی‌نیاز نخواهیم شد. به همین دلیل این گفتار پیامبر بزرگوار ﷺ از طریق اهل سنت گزارش شده است: «همانا من در بین شما دو چیز [باقی] نهادم که پس از [تمسک به] آن دو، هرگز گمراه نخواهید شد: کتاب خدا و سنت من.»^۱

همچنین از طریق شیعه و اهل سنت، نقل شده است که حضرت فرمود: «ای مردم، همانا من در بین شما چیزی را نهادم که هرگاه به آن چنگ زنید، هرگز گمراه نخواهید شد: کتاب خدا و عترت و اهل بیت من.»^۲

۱. محمد بن عبدالله حاکم نیشابوری، المستدرک علی الصحیحین، حیدرآباد هند: عثمانی،

[بی تا] ج ۱، ص ۹۳ («انی قد ترکت فیکم شئین لن تضلوا ابدا: کتاب الله و سنتی»).

۲. محمد بن عیسی ترمذی، سنن ترمذی، به تحقیق احمد شاکر و ابراهیم عطوه عوض،

بین این دو گزارش هیچ گونه ناسازگاری وجود ندارد؛ زیرا اهل بیت علیهم السلام به دو دلیل همان حاملان سنت شریف نبوی و ادامه دهندگان راه پیامبر ﷺ در زمینه بیان احکام شرعی هستند. این دو دلیل عبارتند از:

۱. ایشان احادیثی را از پیامبر ﷺ نگاشته و به ارث برده‌اند؛ همچون کتاب امیرمؤمنان علی علیه السلام و مصحف فاطمه علیها السلام.

۲. تمام آنچه امت اسلامی در زمینه عقیده و قانون گذاری و به طور کلی آموزه‌های اسلامی بدان نیازمند است، از راه الهام یا شنیدن صدای فرشته، دریافت می‌کنند.

حسان بن عطیه می‌گوید: «جبرئیل علیه السلام با سنت بر رسول خدا ﷺ نازل می‌شد، همچنان که با قرآن بر او نازل می‌شد. سنت را به او می‌آموخت، همان طوری که قرآن را می‌آموخت.»

ابن حزم نیز درباره این موضوع می‌گوید: «قرآن اصل و مرجع برای دستورات و احکام شرعی است. وقتی آیات آن را بررسی می‌کنیم، می‌یابیم که قرآن، اطاعت از آنچه پیامبر خدا ﷺ بدان امر کرده را واجب شمرده است. از طرفی می‌بینیم قرآن در توصیف رسولش می‌فرماید: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾؛ «او هرگز از روی هوا سخن

بیروت: دار احیاء التراث العربی، [بی تا]، ج ۵، ص ۶۶۲، ح ۳۷۸۸ (یا ایها الناس انی ترکت فیکم ما ان اخذتم به لن تضلوا: کتاب الله وعترتی اهل بیتی).

۱. ابوداود سلیمان بن اشعث، المراسیل، به تحقیق صبحی سامرائی، بغداد: مکتبه المثنی،

۱۳۸۶ق، ص ۲۴۹، ح ۲.

نمی گوید؛ آنچه می گوید، جز وحی که بر او فرستاده می شود، نیست.»^۱
بنابراین، می توان گفت: وحی که از جانب خدا بر رسولش فرستاده می شد، دو قسم است:

۱. وحی ای که توسط جبرئیل علیه السلام بر رسول خدا صلی الله علیه و آله تلاوت می شد و ساختاری اعجازآمیز داشت؛ که همان قرآن است.

۲. وحی ای که روایت می شود و ساختار معینی ندارد و اعجازآمیز نیست، بلکه صرفاً بر پیامبر خوانده می شد. این قسم از وحی، همان خبری است که از رسول خدا برای تبیین مراد خداوند صادر شده است.^۲

بر این اساس، روشن می شود که هرگونه کوتاهی یا سستی در حفظ سنت نبوی، در واقع کوتاهی در نگهداری از امری است که منبع مهمی برای تبیین مفاهیم قرآن و بسیاری از احکام شرعی و تعالیم اسلامی به شمار می آید. این کوتاهی و سستی، نابودی اصل دین و احکام و تعالیم اسلامی را در پی خواهد داشت.

به همین خاطر، اهل بیت علیهم السلام در برابر برخی برنامه ها و سیاست ها که در زمان پیامبر شروع شد و بعد از وفات ایشان ادامه یافت، مخالفت و ایستادگی کردند. هدف این برنامه ها کنارزدن سنت شریف و ازبین بردن

۱. نجم، ۳-۴.

۲. ابن حزم اندلسی، الإحكام فی اصول الأحكام، به تحقیق گروهی از دانشمندان، بیروت: دارالجلیل، ۱۴۰۵ق، ج ۱، ص ۹۳.

آن با شعار «حسبنا کتاب الله» (کتاب خدا ما را بس است) بود. از جمله این برنامه‌ها سوزاندن احادیثی بود که در زمان رسول خدا توسط اصحاب نوشته شد. در همین راستا می‌توان به صدور دستور منع نقل حدیث از پیامبر اکرم و تدوین آن اشاره کرد.